

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

- Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/249	26 januari 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 06/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

b.a.

[REDACTED]
P.C. Kok
Commandeur

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/249 d.d. 26 januari 1995

AAN:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

06/95

(Afgesloten 261400 JAN 1995)

Bosnië-Herzegovina

De Bosnische Serviërs hebben zich naar verluidt bereid verklaard om het voorstel van de internationale Contactgroep voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina te gebruiken als basis voor nieuwe onderhandelingen met de Moslims over een vredesregeling. Zij eisen echter een aantal wijzigingen van dit voorstel. Zo zouden de drie Bosnische enclaves aan de oostgrens (Srebrenica, Zepa en Gorazde) aan de Serviërs moeten worden toebedeeld. Ook zou in de visie van de Serviërs de Posavina-corridor moeten worden verbreed en zouden zij bij Prevlaka, aan de uiterste zuidpunt van Kroatië, toegang tot de zee moeten krijgen. Sarajevo zou een gedeelde stad moeten worden met Servisch bestuur over het ene, en Bosnische heerschappij over het andere deel. In ruil zouden de Serviërs bereid zijn tot territoriale concessies in het achterland van Dubrovnik.

Al deze eisen zijn reeds eerder door Bosnische Serviërs verwoord, maar nog niet in onderlinge samenhang. Voor de Moslims waren de genoemde elementen destijds al onaanvaardbaar. De Serviërs pogen met deze opstelling ten aanzien van het voorstel van de Contactgroep hun bereidheid tot nader overleg over een vredesregeling te onderstrepen en tegelijkertijd de Moslims verantwoordelijk te stellen voor het uitblijven van vooruitgang in de vredesonderhandelingen. Zoals reeds eerder gemeld, hebben de Serviërs het meeste belang bij voortdoring van de status quo, omdat zij op grond daarvan hun gebiedswinst kunnen consolideren.

Inmiddels heeft de Contactgroep de Bosnische Serviërs ervan beschuldigd het vredesproces te blokkeren. De Bosnische president Izetbegovic heeft geëist dat de Bosnische Serviërs binnen twee maanden formeel instemmen met het voorstel van de Contactgroep. Vervolgens zou er gedurende één maand moeten worden onderhandeld over verdere invulling van een vredesregeling. Indien in die periode geen overeenstemming wordt bereikt, zou de Veiligheidsraad in de visie van Izetbegovic moeten overgaan tot opheffing van het wapenembargo tegen de Bosnische Moslims. Kennelijk ziet Izetbegovic mogelijkheden om de Serviërs onder additionele druk te zetten om een vredesregeling in de door hem

gewenste zin te aanvaarden. Vooralsnog is er echter geen reden om aan te nemen dat de Serviërs daartoe bereid zullen zijn.

Onlangs zijn konvooien waargenomen van Kroatische eenheden, die zich vanuit het zuidwesten van Bosnië-Herzegovina verplaatsten in de richting van Kroatië. De indruk bestaat dat Kroatische troepen, die de afgelopen maanden zijn ingezet bij Kupres en Livno, nu hun posities overdragen aan Bosnische Kroaten (HVO). Daaruit kan worden opgemaakt dat de Kroatische militaire leiding vooralsnog geen nieuwe offensieven beoogt in deze regio. Dit kan erop duiden dat zij tevreden is met de behaalde resultaten, maar ook dat zij na het opzeggen van het UNPROFOR-mandaat vooralsnog geen aanleiding wil geven voor nieuwe internationale kritiek op Kroatië. Zoals reeds eerder gemeld, waren de HV-operaties bij Livno vooral bedoeld om de uitgangspositie voor een aanval op UNPA-zuid te verbeteren. De vorderingen waren van dien aard, dat naar alle waarschijnlijkheid de belangrijkste weg vanuit Bosnisch-Servische gebieden naar UNPA-zuid momenteel met zware artillerie kan worden bestreken. In dit verband is overigens vermeldenswaard dat volgens recente indicaties de Kroatische artillerie, in tegenstelling tot het overige materieel, niet naar Kroatië wordt teruggetrokken, maar in het frontgebied is achtergebleven.

Onlangs heeft een ontmoeting plaatsgevonden tussen Izetbegovic en zijn ambtgenoten van Kroatië en de Bosnisch-Kroatische Federatie, Tudjman en Zubak. Daarbij is aangekondigd dat nieuwe pogingen zullen worden gedaan om de samenwerking tussen Bosnische Kroaten en Moslims in het kader van de Federatie te intensiveren. Om dat te bewerkstelligen, zal een aantal gemengde commissies worden gevormd. Bovendien is aangekondigd dat in toenemende mate internationale bemiddeling (van de VS, Oostenrijk, Duitsland en Turkije) zal worden ingeroepen om de onderlinge problemen te verminderen.

In dit kader is ook vermeldenswaard dat onlangs een zware Kroatische delegatie, waarvan onder meer premier Valentic en de ministers van Buitenlandse Zaken en Defensie, Granic en Susak, deel uitmaakten, een ontmoeting heeft gehad met de EU-bestuurder van Mostar, Koschnik. Bij die gelegenheid stelde Valentic dat de problemen met betrekking tot Mostar "groot, maar niet onoverkomelijk" waren. Hij gaf aan dat de Kroaten bereid zijn tot de vorming van gemengde politie-teams met de Moslims, met name ter bestrijding van de georganiseerde misdaad in de stad.

De betreffende meldingen, en met name de samenstelling van de delegatie naar Mostar, onderstrepen eens te meer dat de Bosnisch-Kroatische politiek in de praktijk in belangrijke mate wordt gecoördineerd vanuit Kroatië. De meldingen zijn opmerkelijk, omdat tot op heden nauwelijks sprake is van daadwerkelijke samenwerking tussen Kroaten en Moslims in het kader van de Federatie. Nog onlangs was sprake van wrijvingen over de rotatie van de functie van president van de Federatie. De Moslims drongen erop aan dat Zubak zijn functie aan de Bosnische vice-president Ganic zou overdragen, omdat de overeengekomen ambtstermijn van een half jaar was verstreken. Zubak weigerde dit echter, omdat in het akkoord van Washington (op grond waarvan de Federatie is opgericht) eveneens is bepaald dat

de Grondwet van de Federatie pas in werking zal treden na een overgangperiode, die in ieder geval in de visie van de Bosnische Kroaten nog niet is afgerond.

Een belangrijke reden voor de moeizame samenwerking tussen Moslims en Kroaten is gelegen in het voortdurende onderlinge wantrouwen. De Kroaten blijven streven naar vermindering van de invloed van de Moslims in de "Kroatische" gebieden in Bosnië-Herzegovina. Om die reden hadden zij zich ook verzet tegen de vorming van gemengde politie-teams in Mostar, waarvan in hun visie tenminste het westelijke deel zou moeten worden beschouwd als de hoofdstad van de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina. Dat de Kroaten nu toch in beginsel instemmen met verdere toenadering tot de Moslims, houdt vermoedelijk verband met de wens de betrekkingen met het buitenland niet verder te belasten in een periode dat Kroatië toch al bloot staat aan kritiek in verband met de opzegging van het UNPROFOR-mandaat voor Kroatië zelf. Vooralsnog is er echter geen reden om aan te nemen dat de Kroatische opstelling ten aanzien van de Federatie in het algemeen, en Mostar in het bijzonder, in de praktijk veel zal veranderen.

Kroatië

Volgens recente berichten heeft Tudjman zijn Servische ambtgenoot Milosevic geconsulteerd alvorens zijn beslissing met betrekking tot opzegging van het mandaat van UNPROFOR wereldkundig te maken. Hij zou hebben gesteld dat het betreffende besluit vooral op grond van binnenlands-politieke overwegingen is genomen en zeker niet moet worden opgevat als voorbode van hernieuwde zware gevechten in Kroatië. Milosevic van zijn kant zou hebben gepleit voor terughoudendheid van de kant van Tudjman om te voorkomen dat het overleg over een politieke oplossing voor het probleem van de Krajina (de "Servische Republiek" in Kroatië), en met name ook de implementatie van de reeds gesloten akkoorden over economische samenwerking tussen Serviërs en Kroaten, onder druk komt te staan.

Deze melding is opmerkelijk, met name omdat hieruit blijkt dat Tudjman en Milosevic in ieder geval op beslissende momenten nog met elkaar in contact staan. Hoewel Tudjman klaarblijkelijk de weg naar een politieke oplossing van het Krajina-vraagstuk niet wil afsluiten, staat hij onder grote binnenlandse politieke druk om zo nodig met militaire middelen de Kroatische soevereiniteit over de UNPAs te herstellen. Zowel Tudjman als Milosevic hebben er belang bij een escalatie van eventuele strijd in Kroatië te voorkomen. Door een dergelijke escalatie zouden onder meer de gemeenschappelijke belangen van Milosevic en Tudjman met betrekking tot Bosnië-Herzegovina in het gedrang komen. Ook zou zo'n escalatie, indien die tot een "Joegoslavische" interventie in Kroatië zou leiden, voor beide landen ernstige politieke consequenties met zich meebrengen.

De president van de Krajina, Martić, heeft gesteld dat Kroatië niet het recht heeft het mandaat van UNPROFOR eenzijdig op te zeggen. Volgens Martić vormen de besluiten van 1992 over het stationeren van UNPROFOR op de confrontatielijnen, die zijn genomen in overleg met Serviërs én Kroaten, een

indicatie dat ook de Kroatische Serviërs partij zijn bij de besluitvorming rond UNPROFOR. Dit is echter formeel onjuist. Het oorspronkelijke mandaat van UNPROFOR is in 1991 namelijk tot stand gekomen in overleg tussen de VN, de Kroatische regering en het Presidium van de oude Joegoslavische Federatie. Overigens hebben de VN sindsdien voortdurend geprobeerd ook de Serviërs bij het overleg over de Krajina te betrekken; deze hebben dat in verreweg de meeste gevallen geweigerd, omdat zij iedere stap die zou kunnen leiden tot (het ook in het VN-vredesplan voor Kroatië verwoorde) herstel van het Kroatische gezag over de Krajina afwijzen.

Een liaison-officier van de Kroatisch-Servische strijdkrachten (SVK) heeft tegenover leden van de EU-waarnemersmissie verklaard dat zijn eenheden in het geval dat UNPROFOR zich uit Kroatië zou terugtrekken, aanvallen zullen uitvoeren op bevolkingscentra in Kroatië. Een andere SVK-officier zou erop hebben gezinspeeld dat dergelijke aanvallen en andere provocaties reeds vóór het vertrek van UNPROFOR tot de mogelijkheden behoren, met als doel de VN ervan te overtuigen dat haar vertrek zou leiden tot een escalatie van geweld. Tenslotte werd verklaard dat de SVK in ieder geval de VN-eenheden die uit de Krajina vertrekken, zouden dwingen hun materieel achter te laten.

Dergelijke meldingen geven aan dat de Kroatische Serviërs de ontwikkelingen met betrekking tot het mandaat met grote zorg bezien. Niet alleen de Kroaten, maar ook de Serviërs zijn van mening dat UNPROFOR het behoud van de status quo rond de UNPAs garandeert. Daarnaast genieten niet alleen de Kroaten, maar ook de Serviërs grote economische voordelen van het verblijf van UNPROFOR in de UNPAs. Deze overwegingen zijn voor de Serviërs aanleiding om alles in het werk te stellen om de aanwezigheid van de VN-vredesmacht in de Krajina te continueren.

Overigens heeft onlangs in Pale, de hoofdstad van de "Servische Republiek" in Bosnië-Herzegovina, overleg plaatsgevonden tussen de leiding van die republiek en die van de Krajina. Na afloop werd onderstreept dat beide partijen elkaar zullen bijstaan indien Kroatië de Krajina daadwerkelijk aanvalt. Ongetwijfeld zullen de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) in een dergelijk geval steun verlenen aan de SVK. In de praktijk moet echter worden aangenomen dat deze steun relatief kleinschalig zou zijn. De Bosnische Serviërs kunnen het zich niet veroorloven op grote schaal artillerie of zware wapens aan de confrontatielijnen met de Moslims te onttrekken. Bovendien ligt de belangrijkste aanvoerweg van de Bosnisch-Servische gebieden naar Knin, de hoofdstad van de Krajina, waarschijnlijk sinds kort onder het bereik van de Kroatische artillerie.

Servië/Montenegro

Een "Joegoslavisch" officier heeft onlangs gesteld dat er nauwelijks meer sprake is van militaire steun van de "Joegoslavische" strijdkrachten (VJ) aan de VRS. Hij wees erop dat de meeste gevechten in Bosnië-Herzegovina feitelijk weinig méér zijn dan lokale schermutselingen, die slechts geringe eisen stellen aan het betrokken materieel en nauwelijks strategische planning vergen. Hij gaf echter aan dat

gewonden van de VRS wèl medische hulp hebben gekregen in "Joegoslavië". Ook liet hij de mogelijkheid open dat individuele leden van de VJ op persoonlijke titel de VRS van advies voorzien.

Vooralsnog is er inderdaad weinig reden om aan te nemen dat de VJ op grote schaal militaire steun levert aan de VRS. Doordat de voormalige JNA, de voorloper van de VJ, grote aantallen wapens in Bosnië-Herzegovina heeft achtergelaten, zijn de VRS ruim voorzien van materieel. Denkbaar is echter dat hier en daar toch sprake is van een zekere vorm van steun. Mochten de strategische belangen van de Bosnische Serviërs door tegenslagen in de strijd met de Moslims (en Kroaten) ernstig in het gedrang komen, dan zal de hulp van de VJ ongetwijfeld wèl een grotere omvang krijgen.

Onlangs heeft de "Joegoslavische" Chef van de Generale Staf, Perisic, scherpe kritiek geuit op het embargo dat zijn land heeft ingesteld tegen de Bosnische Serviërs. Hij prees de bevelhebber van de VRS, Mladic, als een "wapenbroeder in de strijd tegen de vernietiging van het Servische volk". Overigens benadrukte Perisic tevens de gehoorzaamheid van de VJ aan de politieke leiding. Zijn uitlatingen onderstrepen eens te meer dat er binnen de VJ weerstand bestaat tegen de boycot tegen de Bosnische Serviërs. Tegen die achtergrond is denkbaar dat sommige leden van de VJ in voorkomend geval die maatregelen overtreden. Overigens wijst alles erop dat de leiding van de VJ achter Milosevic blijft staan. Vermeldenswaard is dat bij de jongste periodieke mutaties in de legertop in het najaar van 1994 gemeld werd dat Perisic van zijn functie was ontheven. Tot op heden is dit ontslag echter niet gerealiseerd.

Er zijn nieuwe indicaties dat het embargo tegen "Joegoslavië" op grote schaal wordt geschonden vanuit Roemenië, met name waar het brandstofimporten betreft. Zowel over de weg, per trein als via de waterwegen worden dagelijks duizenden liters brandstof het land ingesmokkeld. Dit vindt op een zodanig grote schaal plaats, dat in de meeste Roemeense grensgebieden zelfs sprake is van tekorten aan brandstof, die in "Joegoslavië" een twee maal zo hoge prijs opbrengt als in Roemenië zelf. De smokkel lijkt in handen te zijn van georganiseerde misdaadbendes. De Roemeense overheidsfunctionarissen beschikken niet over middelen om hiertegen op te treden; enkelen verrijken zichzelf door al dan niet actieve betrokkenheid bij deze smokkel. Deze melding onderstreept eens te meer dat de embargo-maatregelen tegen "Joegoslavië" verre van effectief zijn en dat de doorvoer van brandstof in de praktijk nauwelijks iets in de weg gelegd wordt. Tevens geeft zij aan dat de sancties de groei van de georganiseerde misdaad aanzienlijk hebben gestimuleerd, niet alleen in "Joegoslavië", maar ook in de omliggende landen.

Conclusie/voorzicht

Bosnische Serviërs en Moslims blijven proberen de verantwoordelijkheid voor het gebrek aan vooruitgang in het overleg over een vredesakkoord bij hun tegenstanders te leggen. Eerstgenoemd blijven weigeren de voorstellen van de internationale Contactgroep te aanvaarden als basis voor zo'n

regeling. Vermoedelijk zal daarvoor aanvullende militaire druk vereist zijn. Een verdere intensivering van de strijd in Bosnië-Herzegovina lijkt onvermijdelijk.

De (Bosnische) Kroaten hebben formeel blijk gegeven van bereidheid om de mogelijkheden te onderzoeken om de samenwerking met de Moslims in het kader van de Federatie te intensiveren. Vermoedelijk ligt hieraan vooral de wens ten grondslag het internationale aanzien van Kroatië niet verder te schaden in het licht van de kritiek in verband met het opzeggen van het mandaat van UNPROFOR voor Kroatië. Er is voornamelijk geen reden om aan te nemen dat de Kroatische leiding daadwerkelijk bereid is de Federatie bevoegdheden te verlenen die strijdig zijn met het streven naar autonomie voor de "Kroatische" delen van Bosnië-Herzegovina.

Er zijn indicaties dat de Kroatische president Tudjman zijn Servische ambtgenoot Milosevic heeft geconsulteerd alvorens zijn beslissing inzake het mandaat van UNPROFOR wereldkundig te maken. Vermoedelijk willen zowel Milosevic als Tudjman (de gevolgen van) eventuele nieuwe strijd in Kroatië zoveel mogelijk beheersbaar houden. Dit laat onverlet dat beperkte Kroatische offensieve operaties tegen de Krajina op korte termijn alleszins denkbaar blijven.

Functionarissen van de Krajina hebben aangegeven zich te zullen verzetten tegen een eventueel vertrek van UNPROFOR uit de UNPAs. Bovendien bestaat de kans dat zij vertrekkende VN-eenheden zullen dwingen het militair materieel achter te laten.

Er zijn nieuwe indicaties dat het embargo tegen "Joegoslavië" op grote schaal wordt geschonden vanuit Roemenië, met name waar het brandstofimporten betreft. Zowel over de weg, per trein als via de waterwegen worden dagelijks duizenden liters brandstof het land ingesmokkeld.